

NEGRERNA VINNER TERRÄNG I USA

Av redaktör GÖSTA RÖNN

ÄR DEN AMERIKANSKE negern i våra dagar alltjämt en förtryckt och hunsad varelse, som inte får en ärlig chans, som lever i miserabla förhållanden och inte får tillfälle att skaffa sig en högre utbildning?

Det finns många som är benägna att svara jakande på den frågan, inte minst inom Kennedyadministrationen, där man medvetet söker utbreda basen för negrerna i offentlig tjänst genom att sända ut talangscouter för att fånga upp kvalificerade negrer, som kan anställas inom förvaltningen. Samtidigt ökar trycket uppifrån på företaget som erhållit lönande kontrakt med regeringen i Washington att i fortsättningen uppmärksamma negeraspiranter, när vakanser skall fyllas. En särskild avdelning av justitiedepartementet är vidare sysselsatt med att bevaka negrernas rättigheter — som undan för undan vidgas genom beslut i Högsta domstolen — och kongressen uppmanas att förstärka de lagar, som syftar till att åstadkomma full jämställdhet mellan raserna.

Alla dessa aktioner måste, menar man, tyda på att negrernas situa-

tion är usel i egentlig mening. Men ändå är detta långtifrån hela sanningen. Det är ostridigt att de färgade i USA fortfarande har en lång väg kvar att gå innan de med fog kan hävda, att jämlikhet mellan raserna verkligen uppnåtts, men det är lika uppenbart, att den amerikanska negerbefolkningen kunnat notera enorma framsteg under senare år. Skillnaden mot situationen för bara hundra år sedan — då nästan alla negrer i Förenta staterna var slavar och analfabeter — är i det närmaste otrolig.

Verkligheten är med andra ord alldeles för komplicerad för att kunna tecknas med en handfull grova linjer. Sanningen ligger som vanligt någonstans mellan ytterligheterna mellan de dystra påståendena om underbetalning, förtryck och social isolering å ena sidan och de patenthurtiga uppgifterna om USA-negrernas komfortabla tillvaro och höga levnadsstandard å andra sidan. Var de ofta subtila gränserna går är en vanskelig sak att avgöra; den som inte menar sig sitta inne med hel och full kunskap om det gigantiska problem som negerfrågan i USA utgör, gör klokt i att be-

gränsa sig till några korta rand-
anteckningar i akt och mening att
belysa ett par väsentliga drag i ut-
vecklingen.

Det finns i dag ca 19 miljoner
negrer i Förenta staterna eller nå-
got över 10 % av den totala befolk-
ningen. Sedan gammalt har de
starka fästen i sydstaterna, där
de i ett par delstater utgjort hälft-
en av invånarna.

Ännu för 25 år sedan levde större
delen av Förenta staternas negrer
som lantarbetare i Södern under
mycket hårda och knappa villkor,
underbetalda, inhysta i eländiga
bostäder, föraktade och hunsade av
sina vita herrar. Alltjämt bor
många av dem kvar i sydstaterna,
men andelen lantarbetare har sjun-
kit starkt, dels på grund av jord-
brukets omfattande rationalisering,
dels till följd av den kraftiga expan-
sion inte minst på det industriella
planet som sydstaterna under efter-
krigstiden genomgått. Trots detta
har dock negrerna i stora skaror
sökt sig till de stora städerna i norr
och i mellanvästern — denna ut-
flyttning har varit så påfallande
att det med full rätt talats om en
negrernas folkvandring norrut; en-
bart New York City har på senare
år fått ta emot i genomsnitt 70 000
negrer per år och inflyttningssiff-
rorna är förhållandevis nästan lika
höga i andra metropoler i norr och
väster. Det kan i förbigående note-
ras att negrerna, dessa forna lant-
arbetare, visar en påtaglig förkär-
lek för just storstäderna, när de

strömmar norrut; de blir på kort
tid typiska storstadsbor.

Bakom denna omflyttning, geo-
grafiskt och sysselsättningsmässigt,
ligger framför allt krigsårens våld-
samma efterfrågan på arbetskraft
och de goda konjunkturer som USA
med relativt obetydliga undantag
sedan dess åtnjutit. Negerfrågan
är inte längre i första hand ett syd-
och randstatsproblem utan pockar
på uppmärksamhet också i andra
delar av landet. Flyttningsström-
marna bär i sig själva fröet till nya
svårigheter. Det säger sig självt att
tvister, stridigheter och motsätt-
ningar inte kan undvikas, när ne-
gerandelen i en storstad växer
oerhört på några få årtionden. Man
kan ta huvudstaden Washington
som exempel — där är numera över
50 % av befolkningen negrer, vilket
betyder att just huvudstaden är
den mest negerpräglade av alla
storstäder i hela USA procentuellt.
Negrerna hade emellertid knappast
fått grepp om Washington, om inte
de vita invånarna ungefär samtidigt
med negrernas intåg startat ett
formligt uttåg på sin sida, dvs. helt
enkelt flytt ut till nya förstäder i
Maryland och Virginia.

I New York märks samma ten-
dens: på 10 år ökade negerbefolk-
ningen med 40 % under det att an-
talet vita sjönk med 6 %. Därmed
har New York blivit den första stad
över huvud taget, som har över 1
miljon negrer eller fler än staterna
Arkansas och Tennessee tillsam-
mans. I hela USA är det endast

North Carolina och Georgia som har fler negerinvånare än storstaden New York (bortsett, givetvis, från staten New York).

Över 5 miljoner industriarbetare

Inkomsten per capita för USA-negrerna ligger f. n. på ca 1 000 dollar, vilket är klart mindre än för de vita, men rätt hyggligt i jämförelse med per capita-inkomsten i t. ex. Västeuropa och rent överväldigande i förhållande till negrerna i Afrika. Även medianinkomsten för yrkesarbetande negrer står sig gott gentemot europeiska förhållanden och har — vilket är viktigt — mer än femdubblats på 20 år. Över 5 miljoner negrer arbetar nu i amerikanska industrier och av dem är hälften yrkesarbetare eller välavlönade specialarbetare betydligt över hantlangarnivån. Vid sidan därav har negrerna också börjat göra sig gällande inom kontors- och försäljningsyrkena, där negrerna länge var i det närmaste bannlysta. Det kan tilläggas att det förbättrade inkomstläget för negrer utgjort en inte obetydlig stimulans för den amerikanska konsumtionen — negrerna har ingenting emot att låta pengarna rulla och de har en viss svaghet för de något dyrare märkesvarorna och de litet bättre kvaliteter, så snart omständigheterna det medger.

Men medaljen har en frånsida. De framträngande negerskarorna hålls tillbaka på bostadsmarknaden, segt och ihärdigt. För nykom-

lingarna från Södern står i regel i norr föga annat till buds än de ofta slumbetonade negerkvarteren i storstäderna. Och dessvärre finns det gott om slum i USA: färsk siffror visar att ca 18 miljoner amerikaner bor i undermåliga bostäder. Låt vara att många av dem — och kanske oftast de värsta — finns på landsbygden, så finns det ändå alltför gott om dem i städerna. Någon har räknat ut att det skulle kosta 100 miljarder dollar att göra slut på slumkvarteren, vilket i sak innebär att slummen kommer att förbli under många år. Även om slumproblemet inte gäller enbart negrerna, kan man inte komma ifrån att de flesta sluminvånarna är negrer.

Men det är inte nog med detta. Även de negrer, vilkas ekonomiska resurser tillåter dem att lämna slumdistrikten eller som aldrig behövt sätta sin fot där, tvingas i stor utsträckning att acceptera sämre bostäder än vita i samma inkomstläge. Negrerna är inte välkomna i vita stadsdelar, där befolkningen även i en färgad officer, präst, läkare eller advokat nästan ser en slummens förpatrull. Utåt försvarar man sin ovilja med att brottsligheten ökar och hela bostadsmiljön försämrar, när negrerna börjar anlända. Får negrerna väl fotfäste i ett område, börjar de flesta vita flytta därifrån. Erfarenheterna härvidlag är t. o. m. så entydiga att man kan göra en makaber tidtabell för hela denna process: på tre

år har de flesta vita försvunnit. I villastadsdelarna är fördomarna något mindre påfallande, men även där fordras stor takt och tolerans från båda sidor, om den första negerfamiljen skall kunna anpassas till och hjälpligt accepteras av omgivningen. Till spelreglerna i sådana fall hör allvarligt menade råd till negerfamiljen-pionjären att under den första tiden inte onödigtvis uppehålla sig utomhus på husets framsida för att bokstavligen talat inte sticka grannarna alltför mycket i ögonen. Det är dessutom önskvärt att man kan arrangera det så, att negrerna inte börjar komma i stora skaror omedelbart efter sina första fränder — i så fall spricker försöket, eftersom de vita flyttar ut när andelen negrer i grannskapet överstiger en obestämd procentsiffra.

Integrationen i skolorna

Vid sidan av bostäderna är skolorna det mest brännande problemet för dagens USA-negrer. Trots flera försök att åstadkomma en ändring domstolsvägen förblev skolorna i sydstaterna och randstaterna obevekligt segregerade. Ännu hela 40-talet stod sig denna ordning — domstolarna hävdade visserligen att negrerna inte fick diskrimineras, men förklarade samtidigt att det var tillfredsställande, om negrerna hade samma skolmöjligheter som de vita. Därigenom fick segregationen en nådatid och sydstaterna rider ännu

högt på segregationisternas klassiska paroll *separate but equal*. Först 1954 kom negrernas stora triumf, då Högsta domstolen i ett berömt utslag deklarerade att segregation stred mot den amerikanska författningen och följaktligen inte kunde tillåtas. Sedan dess har striden pågått mellan Högsta domstolen och de federala myndigheterna å ena sidan och trotsande och fintande sydstatsintressen å den andra. Mest bekant av de otaliga momenten i denna maktkamp är striden i Little Rock 1957, då den första och mycket blygsamma integrationen i staten Arkansas endast kunde genomföras genom insats av federala trupper.

Sydstaterna böjdes, men knäcktes inte helt i Little Rock. Högsta domstolen har visserligen nästan undantagslöst dragit det längsta strået i alla tvister, trots en imponerande juridisk spetsfyndighet från sydstatssidan, men ännu finns det tre stater — South Carolina, Alabama och Mississippi — där alla skolor är segregerade, fastän det gått åtskilliga år sedan HD:s beslut. Federala domstolar och andra myndigheter har emellertid visat en anmärkningsvärd kraftfullhet när det gäller att ta gadden ur diverse sydstatsobstruktioner och ofta presenterat hårdhänta direktiv och förelägganden, varför integrationen utan tvivel är på väg. Långsamt går det dock. Av de 3,1 miljoner skolpliktiga negrer som f. n. finns i de 17 stater som före 1954 hade

segregerade skolor, går fortfarande 2,9 miljoner i negerskolor och endast ca 200 000 i blandade läroanstalter. En ljuspunkt är att det senaste året integrationen kunnat påbörjas i nya kommuner utan synliga tecken på motstånd. I sak har Södern redan förlorat striden om segregationen — vad segregationisterna nu kan prestera är endast ett uppehållande försvar. Integrationen accepteras motvilligt av sydstaterna därför att de förstår att den är oundviklig.

Utanför *the Deep South*, dvs. i stater som Missouri, Maryland, Kentucky, West Virginia, går integrationen klart bättre och har också hunnit betydligt längre. I norr och väster är segregationen borta för länge sedan rent formellt, men lever kvar i sak eftersom bostadsområdena i stor utsträckning är segregerade. Negerskolorna förblir negerskolor och de vita skolorna vita. De blandskolor som uppstår i skärningspunkterna blir ofta med tiden negerskolor, därför att de vita eleverna flyttar. I stället för de eftersträvade blandade skolorna får man alltså nya negerskolor; frågan är om man över huvud taget kan räkna med en skolintegration i egentlig mening, förrän bostadsområdena blivit integrerade.

Trots allt befinner sig negrerna på frammarsch när det gäller utbildningen, även om den önskade blandningen av vita och svarta elever inte blivit vad man hoppats. En påtaglig upprustning av under-

visningens kvalitet har genomförts på senare tid. Sydstaterna har därvidlag gjort en god insats, låt vara att de sannerligen också haft många gamla underlåtenhetssynder att sona. Även den högre undervisningen har blivit mera lättåtkomlig för negerungdomarna sedan universitet och colleges i betydande utsträckning öppnades för alla efter andra världskrigets slut. Det är ett gott tecken att det nu är fem gånger så många negerelever vid dessa högre utbildningsanstalter som det var 1940.

Med en förbättrad utbildning och stigande vana vid arbete av annat slag än lantarbetarens, hisskonduktörens och skoputsarens har negrernas möjligheter på arbetsmarknaden förbättrats. De kvalificerade negrerna klarar sig bra i konkurrensen om anställningarna, medan genomsnittsnegern fortfarande har en känsla av att få stå tillbaka för vita medtävlare med samma meriter. Sannolikt kommer dock negrerna att accepteras som fullgod arbetskraft i ökad grad, särskilt inom yrken där man tidigare av gammal slentrian inte ens reflekterat över möjligheten att söka anställa en neger, men där man mer och mer börjar finna att negrer med god utbildning klarar sig utmärkt.

Negrerna och politiken

I de 11 sydstaterna som en gång utgjorde Amerikas konfedererade stater finns ca 4,5 miljoner röstbe-

rättigade negrer. Av dem deltog endast 1,2 miljoner i valet 1956. Även om den siffran ökade vid valet 1958 och 1960 återstår ett betydande arbete för negerorganisationer av typ NAACP (National Association for the Advancement of Colored People) och de politiska partierna, innan man fått upp sydstatsnegrernas valdeltagande till en för hela USA mera normal nivå (1960: 69%). Dessa 11 stater har 22 senatorer, av vilka 21 är demokrater; den ende republikanen är Texassensatorn John Tower, som till demokraternas förfäran vann fyllnadsvalet efter Lyndon B. Johnson sedan denne blivit vicepresident. Efter denna framgång satsar republikanerna hårt i den traditionellt demokratiska Södern inför höstens val, men vad de i första hand synas eftersträva är inte att fånga upp negerrösterna utan snarast att vinna över de konservativa demokraterna.

Intressantare ur politisk synvinkel är läget i staterna Maryland, Delaware, Kentucky, Missouri, Illinois, Michigan, Ohio, New York, New Jersey, Pennsylvania, Oklahoma, West Virginia, Indiana och Californien, vilka alla har det gemensamt att negrerna utgör en relativt beaktansvärd andel av valmanskåren. Under många år har negerrösterna i dessa stater gått till demokraterna, ofta till 80–90%. I storstads-staterna är det just negerväljarna som gett demokraterna segern och varit tungan på vågen.

Detta är inte betydelselöst, eftersom de nämnda staterna vid presidentval tillsammans har 261 elektorsröster av de 266 som fordras för seger. I och med att negrerna sakta men säkert klättrar upp för samhällsstegen blir de måhända villiga att markera sin förändrade status även i de politiska valet, på samma sätt som storstadsdemokrater visat en klar tendens att rösta republikanskt sedan de väl flyttat ut till en förstad. Eisenhower gjorde, särskilt 1956, en markant inbrytning i negerleden, men skall kommande republikanska presidentkandidater göra om den bravaden, krävs det säkerligen ganska mycket av republikansk förnyelse. I så fall måste sannolikt Eisenhowers mångomtalade moderna republikanism — som aldrig fick sin chans under Eisenhowers presidentur — få övertaget över partiets bekanta *Old Guard*.

I kongressen är negrerna alltfjämt kraftigt underrepresenterade. De har ingen senator och endast 4 medlemmar i representanthuset, men en av dem, Harlemlidaren Adam Clayton Powell, har lyckats avancera till ordförande i ett av husets utskott. Den låga representationen sammanhänger dels med negrernas låga valdeltagande, dels med det missgynnande av storstäderna, som förekommer i USA i valkretsarnas mandatantal. Men en ändring är på väg och det är ingen tvekan om att antalet negrer i representanthuset kommer att

stiga efter höstens val, även om det inte blir någon sensationell förstärkning.

Från sydstaterna kommer givetvis inga negrer att inväljas i kongressen. Där får negrerna vara nöjda om de — trots den nya lagen om de medborgerliga rättigheterna — får rösta i större utsträckning än förr, men detta kan ännu inte väntas få några politiska konsekvenser, eftersom negrerna inte har något inflytande på den demokratiska kandidatnomineringen. Men det är ändå ett framsteg för sydstatsnegrerna att en federal domstol enligt den nya rättighetslagen kan i röstlängden införa namnet på någon som utan laga skäl vägrats registrering. Det låter måhända blygsamt, men betecknar ett stort steg framåt och uppåt i en landsända, där en rad vallagar haft till enda syfte att begränsa negrernas rösträtt. Särskilt de berömda läskunnighetsproven har varit ett skalkeskjul för en klar negerfientlighet; det finns exempel på att negrer med akademisk examen vägrats rösträtt på grund av bristande läskunnighet. Kan den nya lagen någorlunda fullständigt tillämpas i höst, bör det bli slut på sådana taskspelarkonster. Därmed ökar förutsättningarna för politiska insatser från negrernas sida även i Södern.

Många problem återstår förvisso att lösa för de amerikanska neg-

rerna. Många friktionsanledningar kommer att dyka upp allt eftersom negrerna fortsätter sin marsch och bakslag lär inte kunna undvikas. Men det finns tecken som tyder på att attityden mot negrerna håller på att förändras i det amerikanska samhället. Negrerna behöver inte längre i samma utsträckning som förr hålla tillgodo med de sämsta arbetsuppgifterna. De gör sig gällande som yrkesarbetare och flyter smidigt in även i intellektuella sammanhang och som företagare — och på dessa fronter kommer åtskilligt mer att hända inom loppet av några få år. President Kennedy driver en klart negervänlig politik och det anses sannolikt att han kommer att utse den förste negern till minister, om han får kongressen att acceptera tillskapandet av ett särskilt departement för stadsaneringsärenden; chefen för bostadsstyrelsen, Robert C. Weaver, är i så fall designerad till departementets chef. Med den frågan sammanhänger f.ö. de åtgärder som förbereds i Vita Huset i syfte att lagstiftningsvägen förbjuda all rasdiskriminering i alla nya hus, även fastigheter i enskild ägo, vilket skulle få en oöverskådlig betydelse.

För 100 år sedan förbjöds slaveriet i USA. Det signifikativa är att det mesta av den förbättring som sedan dess kommit de amerikanska negrerna till del, inträffat under de senaste 20 åren.